

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ID 14373
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії: Назар Мартинюк, 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2020 році Національний університет «Острозька академія» за спеціальністю: 032 Історія та археологія (освітньо-професійна програма «Історія та археологія»). Працює: бібліотекар Наукової бібліотеки імені академіка Миколи Жулинського (основне місце роботи), викладач кафедри національної безпеки та політології (за сумісництвом) Національного університету «Острозька академія».

Виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Історія та археологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Острозька академія» Міністерства освіти та науки України, м. Острог від 29 травня 2026 року № 62, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Андрія Смирнова, доктора історичних наук, професора, професора кафедри історії ім. проф. М. П. Ковальського Національного університету «Острозька академія».

Рецензента –

Любові Корнійчук, кандидата історичних наук, старшого викладача кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія».

Офіційних опонентів –

Галини Саган, доктора історичних наук, професора, професора кафедри всесвітньої історії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Руслани Попп, кандидата історичних наук, доцента, доцента кафедри історії України та правознавства

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Людмили Мазуки, кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса.

на засіданні 01 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Назару Мартинюку на підставі публічного захисту дисертації «Публічна дипломатія в діяльності Світового Конгресу Українців (1991–2021 рр.)» за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Дисертацію виконано у Національному університеті «Острозька академія» Міністерства освіти та науки України, м. Острог.

Науковий керівник: Алла Атаманенко, доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація виконана державною мовою. Робота містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні

та практичні результати, що мають істотне значення для розвитку історичної науки, а саме:

вперше:

- на основі порівняльного аналізу охарактеризовано стан історії вивчення теми й виокремлено основні її напрями;
- здійснено ґрунтовний аналіз джерельного комплексу вивчення публічної дипломатії СКУ, опрацьовано і введено до наукового обігу окремі документи ЦДАГОУ, архіву УІТ, записані автором інтерв'ю про діяльність СКУ з І. Винницькою, А. Лозинським, В. Соколик, О. Соколик, документи з приватного архіву В. Соколика (Торонто, Канада), матеріали XII Конгресу (з'їзду) СКУ;
- розглянуто структуру СКУ, його завдання та напрями діяльності в 1991–2021 рр.;
- розкрито роль СКУ як міжнародної неурядової організації та його представництв щодо співпраці з Україною й міжнародною спільнотою, яка полягала у взаємодії з офіційними владними колами і громадським сектором із метою поширення відомостей про Україну в світі, поліпшення її позицій серед світового співтовариства, надання для історичної Батьківщини політичної, економічної та гуманітарної підтримки; звернено увагу на потребі в активізації роботи СКУ при ООН;
- комплексно досліджено публічну дипломатію СКУ шляхом вивчення її різних напрямів: культурної, кулінарної, наукової, експертної, освітньої, економічної, цифрової та спортивної; обґрунтовано, що її реалізацію також можна простежити на рівні організацій-членів Конгресу;
- доведено, що культурна дипломатія має різні форми (фінансова підтримка культурних заходів, співпраця з державними структурами, сприяння розвитку культури на рівні українських громад) і тривалий час активно реалізовувалася завдяки діяльності СРК, яка станом на сьогодні є неактивною;
- сформовано уявлення про кулінарну дипломатію надбудови, яка представлена на рівні діяльності українських осередків в світі, доповнює культурні імпрези, є одним із інструментів фандрейзингу;
- аргументовано, що проявами наукової дипломатії СКУ є участь в організації та проведенні міжнародних наукових подій, підтримка «материкових» українських учених, налагодження співпраці з науковими та освітніми установами в Україні; з'ясовано, що наукову дипломатію реалізовувала СНР, яка нині не функціонує, і це спричинило ослаблення роботи надбудови за цим напрямом; з'ясовано, що експертна дипломатія СКУ полягає в комунікації з аналітичними, науковими та освітніми інституціями і допомагає підтримувати питання України на міжнародному порядку денному;
- обґрунтовано, що освітню дипломатію Конгресу можна простежити в діяльності СКВОР, а саме: видання впродовж багатьох років часопису «Відгукніться», роботі ППРВ, проведенні Літніх інститутів, налагодженні співпраці між педагогами в Україні та Канаді, прагненнях досягти акредитації української мови в освітньому процесі зарубіжних держав;
- проілюстровано роль СКУ у напрямі популяризації української мови в світі (захист української мови як єдиної державної мови в Україні, відстежування функціонування рідної мови в історичній Батьківщині та серед українських громад) та включення подій української історії у світовий контекст; доповнено тезу, що масштабні заходи та акції зі вшанування Голодомору 1932–1933 рр., які проводить/координує Конгрес, зокрема його спеціальний підрозділ із цих питань, сприяють збереженню пам'яті про ці події на глобальному рівні, а робота СКУ в цих ділянках може використовуватися як один із інструментів публічної дипломатії України;

- встановлено механізми реалізації завдань СКУ через економічну (відродження кредитно-кооперативного руху, підвищення інвестиційної привабливості України серед потенційних іноземних партнерів, пошук шляхів залучення українців зарубіжжя до економічного розвитку держави походження), цифрову (підсилення всіх напрямів діяльності Конгресу, інформування світу про події в Україні у віртуальному середовищі, проведення акцій на цифрових платформах) та спортивну (фінансова підтримка участі українських атлетів у міжнародних змаганнях, популяризація їхніх досягнень, розвиток спорту серед українських громад) дипломатії.

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам освітньо-наукової програми закладу, наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Здобувач має 14 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 наукових статті в українських періодичних фахових виданнях та 1 розділ у колективній монографії. Також за темою роботи оприлюднено 10 додаткових публікацій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації і додатково відображають результати дослідження.

Зараховані статті за темою дисертації згідно з вимогами пунктів 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року містять обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків. Всі наукові праці опубліковано в різних випусках (номерах) наукових видань та мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier), публікація розділу в колективній монографії відповідає встановленим вимогам:

1. Мартинюк Н. Спортивна дипломатія Світового конгресу українців (1991– 2021 роки). *Україна дипломатична* : науковий щорічник. Київ, 2025. Вип. 26. С. 811–824. <https://doi.org/10.37837/2707-7683-2025-40>
2. Мартинюк Н. Напрями публічної дипломатії Світового конгресу українців задля поліпшення іміджу України у світі (1991–2024 роки). *Україна дипломатична* : науковий щорічник. Київ, 2024. Вип. 25. С. 923–934. <https://doi.org/10.37837/2707-7683-2024-44>
3. Мартинюк Н. Культурна дипломатія Світового Конгресу Українців як чинник популяризації України в світі (2014–2022). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2023. Вип. 34. С. 152–160. <https://doi.org/10.25264/2409-6806-2023-34-152-160>
4. Мартинюк Н. Підтримка Світовим конгресом українців євроінтеграційних і євроатлантичних прагнень України. *Новий порядок денний для Європи та Європейського Союзу: причини – напрямки – пріоритетні цілі* : монографія. Львів ; Ольштин : Видавництво Львівської політехніки, 2023. С. 148–160.

У дискусії взяли участь голова ради (Смирнов А. І.), рецензент (Корнійчук Л. В.), офіційні опоненти (Саган Г. В., Попп Р. П., Мазука Л. І.) та висловили зауваження:

1. У другому розділі автору вдалося реконструювати інституційну модель СКУ, проте доцільно було б посилити аналіз внутрішніх суперечностей або викликів, з якими стикалася організація під час розбудови своїх представництв, щоб уникнути надмірної ідеалізації її структури та діяльності.
2. У підрозділі 3.1 простежується певна диспропорція: якщо культурна дипломатія

Конгресу реконструйована глибоко та системно, то висвітлення кулінарної дипломатії має дещо загальний, супутній характер (с. 116–119). Бажано було б чіткіше розмежувати ці поняття на початку підрозділу та навести конкретні прикладні кейси, як саме гастрономічна культура ставала самостійним інструментом адвокації та фандрейзингу СКУ, а не лише додатком до масштабних фестивалів.

3. Позитивно оцінюючи виявлений автором факт припинення функціонування Світової ради культури (СРК) після 2020 року, зазначимо, що робота виграла б від глибшого аналітичного пояснення цього процесу. Варто було б чіткіше окреслити, чи зумовлене згорання СРК суто суб'єктивними факторами, чи тут мали місце внутрішні інституційні та фінансові причини надбудови, що призвели до переходу культурної функції до цифрових платформ СКУ та організацій-членів.
4. У роботі глибоко проаналізовано акції, заклики, петиції та меморандуми СКУ, спрямовані як на іноземні уряди, так і на органи влади в Україні. Проте аналіз інструментів дипломатії виглядає дещо одностороннім – з позиції самої надбудови. Бажано було б ширше відобразити ефективність та результативність цих кроків: як саме ініціативи СКУ сприймалися та оцінювалися МЗС України, закордонними дипломатичними установами чи іноземними аналітичними центрами у досліджуваний період.
5. План дисертаційного дослідження чіткий і логічно вибудований, проте певні розділи ускладнені розгалуженою системою через виокремлення підпараграфів. Так, у розділі 2, аби уникнути зайвої деталізації, з підпараграфів 2.2.1, 2.2.2 і 2.2.3 можна було зробити параграфи, відповідно 2.2, 2.3 і 2.4. Аналогічна пропозиція стосується розділу 4, де параграф 4.1 можна було не розбивати на дві частини. Параграф 2.1 за викладеним матеріалом ширший, ніж зафіксовано у назві, тому часткова корекція назви параграфа могла б точніше відповідати змісту, наприклад: «Становлення структури, завдань і напрямів діяльності СКУ».
6. Робота побудована на аналізі великої джерельної бази, що є сильною стороною дослідження. Залучені джерела дозволили дисертанту здійснити низку наукових звершень, які стали основою наукової новизни праці. Під час аналізу джерельної бази дослідники завжди прагнуть виокремити групи джерел, аби показати їх значущість і об'єктивність дослідження. На нашу думку, підгрупи (2. Періодика і 3. Наративні джерела), на які розбив дисертант джерельну базу, частково пересікаються, а 4 підгрупа – «Електронні (цифрові) джерела» – це не вид джерел, а місце їхнього розташування.
7. Дисертант від с. 157 висвітлює питання поширення СКВУ/СКУ відомостей про Великий Голод, де слушно зазначає, що одним із ключових завдань роботи Конгресу було збереження пам'яті про Голодомор 1932-1933 рр. серед українців усього світу та міжнародне визнання цієї трагедії актом геноциду. Разом з тим, ми бачимо, що попри велику роботу Конгресу у радянські часи та в роки перебудови, обсяги роботи СКУ у 90-ті роки ХХ ст. помітно зменшилися і вже знову активізувалися в ХХІ ст. Варто було пояснити такий спад зацікавленості Конгресу до питання поширення відомостей про Голодомор.
8. У параграфі 3.5 дисертант пише про включення подій української історії в світовий контекст. Надзвичайно важливі питання порушені у цьому параграфі, проте можемо констатувати зі змісту параграфа, що СКУ концентрує свою увагу лише на трагічних подіях історії України, які вважає за потрібне ввести у світовий контекст: Голодомор, трагедія Бабиного Яру, депортація кримських татар, Чорнобильська аварія. У «Візії Світового Конгресу Українців щодо важливих для України та діаспори питань» мало б йтися і про те, що потрібно також знайомити світ з героїчними сторінками української історії, успіхами у мистецтві, з видатними українськими вченими та з іншими українськими досягненнями, про які має знати світ. На це, як мінімум, варто було звернути увагу, дати оцінку і певні рекомендації.

9. Класифікація напрямів публічної дипломатії значною мірою спирається на Стратегію публічної дипломатії МЗС України на 2021-2025 рр. Такий підхід є зручним, проте він частково переносить категоріальний апарат 2020-х рр. на події 1990-х і 2000-х рр., що потребує додаткового пояснення.
10. Певного уточнення потребує співвідношення понять «мігранти» і «діаспора». У контексті аналізу публічної діяльності СКУ важливо показати, чи йдеться про новітніх мігрантів, усталені діаспорні громади, чи про ширше закордонне українство.
11. У роботі розкрито процес формування державної політики в Україні щодо діаспори, однак бажано було б чіткіше пояснити, які саме історичні, політичні, безпекові та міжнародні чинники спричинили переосмислення ролі діаспори в українській публічній дипломатії.
12. Додатки до дисертації є змістовними, інформативними й добре доповнюють основний текст роботи. Водночас, на нашу думку, їх варто було б доповнити світлинами діячів СКУ, заходів публічної дипломатії.
13. Роботу доцільно було б посилити ширшим аналізом зовнішнього сприйняття публічної дипломатії СКУ. Це дало б змогу повніше визначити її результативність.
14. У роботі простежується певна методологічна суперечність між авторським визначенням публічної дипломатії СКУ (с. 40) та практичним аналізом діяльності організації. Якщо на теоретичному рівні діяльність зі збереження української ідентичності не віднесена до сфери публічної дипломатії, то в емпіричній частині дисертації саме такі практики часто інтерпретуються як прояви культурної, мовної, освітньої чи наукової дипломатії. У зв'язку з цим потребує додаткового уточнення критерій, за яким певна діяльність СКУ переходить із площини підтримки діаспорної ідентичності у площину публічної дипломатії.
15. Певні застереження викликає схильність автора відносити до проявів публічної дипломатії практично всі форми міжнародної діяльності Світового конгресу українців. Так, участь Представництва СКУ в організації засідань Тристоронньої трансатлантичної групи з питань виборів і громадянського суспільства в Україні, а також залучення окремих представників Конгресу до Міжнародної місії зі спостереження за виборами в Україні розглядаються як приклади публічної дипломатії. Водночас у роботі не завжди простежується обґрунтування того, яким чином зазначені заходи впливали на формування міжнародної громадської думки, сприйняття України за кордоном чи просування її інтересів серед зовнішніх аудиторій. У низці випадків ідеться радше про експертну, моніторингову або організаційну діяльність, що потребує більш чіткого розмежування з поняттям публічної дипломатії.
16. Потребує додаткового теоретичного обґрунтування теза про те, що фінансова підтримка культурних ініціатив, організація мистецьких заходів або розвиток українського шкільництва за кордоном автоматично становлять прояви культурної чи освітньої дипломатії. У низці випадків ідеться радше про форми культурно-просвітницької, громадської або діяльності зі збереження національної ідентичності, тоді як дипломатичний вимір потребує чіткішого визначення його цільової аудиторії, міжнародно-комунікаційної спрямованості, механізмів впливу на зовнішнє середовище та зв'язку із формуванням позитивного міжнародного образу України.
17. Автор дещо звужує зміст поняття «наукова дипломатія», фактично ототожнюючи її з українознавчою діяльністю та діяльністю Світової наукової ради. Поза увагою залишився внесок українських учених діаспори у природничих, технічних та медичних науках, який також може розглядатися як важливий ресурс наукової дипломатії України.
18. Певного уточнення потребує використання автором термінів «закордонне українство» та «світове українство». Зокрема, дискусійним є твердження про їх фактичну тотожність, оскільки поняття «світове українство» у науковому та громадському

дискурсі зазвичай охоплює не лише українців за кордоном, але й глобальний український простір загалом, включно з Україною. Крім того, у законодавстві України визначено не поняття «закордонне українство», а правовий статус «закордонного українця», що також потребувало чіткішого термінологічного розмежування.

19. У роботі подекуди простежується тенденція до ототожнення масштабності діяльності СКУ з її дипломатичним характером та ефективністю. Так, наведення статистичних даних щодо кількості закордонних поїздок президента СКУ, проведених зустрічей чи організованих ювілейних заходів саме по собі не дає підстав для висновків про результативність публічної дипломатії організації. Бажаним було б доповнити опис діяльності аналізом її конкретних міжнародних наслідків, а також чіткіше визначити критерії, за якими ті чи інші форми активності СКУ віднесено до сфери публічної дипломатії.
20. В окремих фрагментах дисертації трапляються елементи оціночних суджень, які не завжди достатньо аргументовані джерельним матеріалом. Зокрема, після наведення критичних суджень А. Лозинського щодо діяльності Конгресу при ООН автор зазначає, що «частково можна погодитися з його думками» (с. 92–93), не подаючи належної аргументації та критеріїв такого висновку. Подібні формулювання більше відповідають жанру публіцистики чи експертного коментаря, ніж академічного дослідження.

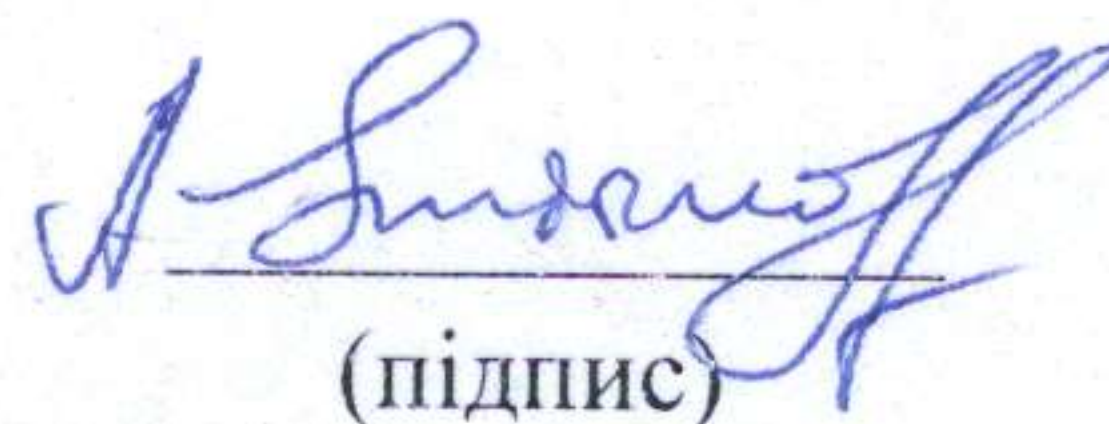
Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Назару Мартинюку ступінь доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 032 – Історія та археологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

(підпис)

Андрій СМІРНОВ

Підпис Смирнова А.І.
підтверджую

фот

Лешернюк О.А.